Tredu, Tekstiili- ja muotialan perustutkinto (OPH-6244-2025, 1.8.2026)

Tredu, Tekstiili- ja muotialan perustutkinto (OPH-6244-2025, 1.8.2026)

Tredun tekstiili- ja muotialan perustutkinto antaa valmiudet työskennellä tekstiili-, muoti- ja vaatetusalalla. Tredussa voit suuntautua joko ompelijaksi tai mittatilausompelijaksi.

Tutkintoon sisältyvät kaikille opiskelijoille yhteiset pakolliset tutkinnon osat:

- Tekstiili- ja muotialan työympäristössä toimiminen (30 osp)
- Tuotteistaminen ja osaamisesta viestiminen (10 osp)

Lisäksi tutkintoon kuuluu yksi tutkintonimikkeen määrittävä pakollinen tutkinnon osa (45 osp). Täydennät opintojasi yhteisillä ja valinnaisilla tutkinnon osilla siten, että tutkinnon kokonaislaajuus on 180 osaamispistettä. Tutkintonimikkeesi määräytyy tutkintonimikkeen määrittävän tutkinnon osan perusteella seuraavasti:

- Vaatteen valmistaminen mittatilaustyönä, valmistut mittatilausompelijaksi
- Sarjatuotannossa toimiminen ja teollinen ompelu, valmistut ompelijaksi

Mittatilausompelija

Mittatilausompelijan koulutuksessa kehität osaamistasi vaatteiden suunnittelussa, kaavoituksessa ja valmistuksessa. Opit käyttämään vaatetusalan koneita ja laitteita sekä hallitsemaan erilaisia työmenetelmiä. Tutustut monipuolisesti materiaaleihin, niiden ominaisuuksiin ja muodin ilmiöihin. Opinnoissa painottuu erityisesti käytännön tekeminen: valmistat vaatteita ja kehität ompelutaitoasi ammattilaistasolle.

Mittatilausompelijan työ yhdistää luovuuden, tarkkuuden ja käsillä tekemisen. Menestyäksesi alalla tarvitset huolellisuutta, pitkäjänteisyyttä ja kykyä nähdä sekä kokonaisuuksia että yksityiskohtia. Opit myös palvelemaan asiakkaita ammattitaitoisesti, kuuntelemaan heidän toiveitaan ja toteuttamaan yksilöllisiä pukeutumisratkaisuja.

Sinulle voi sopia mittatilausompelijan työ, jos sinulla on:

- visuaalista silmää ja tyylitajua
- oma-aloitteisuutta ja suunnitelmallisuutta
- kiinnostusta materiaaleihin ja muotiin
- hyvää hahmotuskykyä sekä laadun arvostusta
- vastuullinen työote ja ymmärrystä kestävistä valinnoista.

Ala tarjoaa mahdollisuuden yhdistää luovuus ja käytännön osaaminen merkitykselliseksi työksi, jossa jokainen vaate on yksilöllinen ja asiakkaansa näköinen.

Valmistuttuasi voit työllistyä esimerkiksi:

- ateljeihin
- pienyrityksiin
- teattereiden puvustamoihin
- tekstiili- ja muotialan yrityksiin.

Voit työskennellä myös asiakaspalvelu- ja myyntitehtävissä vaate- ja kangasliikkeissä. Halutessasi voit rakentaa oman urapolkusi yrittäjänä ja tarjota asiakkaille yksilöllisiä ompelu- ja vaatetuspalveluja.

Ompelija

Ompelijan koulutuksessa opit valmistamaan vaatteita, asusteita ja sisustustekstiilejä sarjatuotannossa. Saat vahvan perustan vaatteen valmistukseen sekä opit käyttämään alan koneita ja laitteita monipuolisesti.

Opinnot ovat käytännönläheisiä ja kehittävät ammattitaitoasi vaihe vaiheelta. Opit työskentelemään tehokkaasti, vastuullisesti ja laadukkaasti erilaisissa tuotannon tehtävissä. Samalla vahvistat ongelmanratkaisutaitojasi ja ymmärrystäsi tuotteiden valmistusprosesseista. Ompelijan työssä yhdistyvät kädentaidot, tekninen osaaminen ja huolellinen työnjälki. Työssä pääset hyödyntämään sekä luovuuttasi että käytännön taitojasi osana tekstiili- ja muotialan tuotantoa.

Sinulle voi sopia ompelijan työ, jos sinulla on:

- hyvät kädentaidot ja kiinnostusta tuotteiden valmistukseen sarjatyönä
- luovuutta sekä visuaalista silmää
- asiakaslähtöinen ja suunnitelmallinen työote
- hyvä kolmiulotteinen hahmotuskyky
- laatutietoisuutta ja vastuullisuutta
- pitkäjänteisyyttä ja kiinnostusta tekniseen osaamiseen

Valmistuttuasi voit työllistyä ompelijaksi esimerkiksi:

- tekstiili- ja muotiteollisuuteen
- pienyrityksiin
- ateljeihin

Voit myös suunnata asiakaspalvelu- ja myyntitehtäviin vaate- ja kangasliikkeisiin tai ryhtyä yrittäjäksi ja luoda oman urapolkusi.

Opintojen toteutus

Tekstiili- ja muotialan perustutkintoa voit opiskella Tredussa Hepolamminkadun kampuksella: Hepolamminkatu 10, 33720 Tampere.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredussa on ajanmukaiset oppimisympäristöt, ammattimaiset työsalit, treenistudio sekä kattava valikoima teollisuuskoneita ja -laitteita.

Koulutusten toteutusmuotoja ovat perustoteutus, työvaltainen toteutus, verkkototeutus tai näiden yhdistelmät. Jokaisen tutkinnon osan kohdalta löydät tiedon, mitkä toteutukset ovat mahdollisia. Sinulla on lisäksi mahdollisuus hakeutua kaksoistutkinto-opiskelijaksi ja kansainväliseen opiskelijavaihtoon.

Opetus oppilaitoksessa toteutetaan pääsääntöisesti päivällä, mutta mukana voi olla myös iltaopetusta. Opetuksen lisäksi koulutukseen kuuluu käytännön työtehtäviä oppilaitoksessa ja työpaikalla. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana noudatetaan työnantajan työaikoja.

Tutkinnon osista *Tekstiililajittelussa toimiminen, Tekstiili- ja muotialan myyntitehtävissä toimiminen ja Verkkokauppaympäristössä toimiminen* ei järjestetä koulutusta oppilaitoksessa, mutta näistä voit osoittaa osaamisesi tekemällä näytön.

Opinnot voi suorittaa myös oppisopimuksella, mikäli sinulla on työpaikka tekstiili- ja muotialalta. Lue lisää oppisopimuskoulutuksesta Tredun verkkosivuilta: https://www.tredu.fi/.

Nimi	Tredu, Tekstiili- ja muotialan perustutkinto (OPH-6244-2025, 1.8.2026)
Perusteen nimi	Tekstiili- ja muotialan perustutkinto

Pdf luotu 19.11.2026

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon osat. 1
1.1. Tekstiili- ja muotialan työympäristössä toimiminen (107044). 1
1.2. Tuotteistaminen ja osaamisesta viestiminen (107045). 4
1.3. Sarjatuotannossa toimiminen ja teollinen ompelu (107046). 7
1.4. Vaatteen valmistaminen mittatilaustyönä (107048). 11
1.5. Kaavoittaminen (107056). 15
1.6. Tekstiili- ja muotialan tuotteiden korjaaminen ja muokkaaminen (107058). 18
1.7. Tekstiili- ja muotialan kiertotaloustuotteen valmistaminen (107062). . 21
1.8. Erikoistuotteiden valmistaminen (107065). 24
1.9. Tekstiili- ja muotialan projektissa toimiminen (107082). 27
1.10. Tekstiilituotteiden teollinen ompelu (107086). 30
1.11. Stailaaminen (107063). 33
1.12. Laakaus ja leikkuu (107085). 36
1.13. Tekstiililajittelussa toimiminen (107072). 39
1.14. Tekstiili- ja muotialan myyntitehtävissä toimiminen (107080). 42
1.15. Verkkokauppaympäristössä toimiminen (107081). 44
1.16. Huippuosaajana toimiminen (108350). 46
1.17. Ilmastovastuullinen toiminta (108349). 49
1.18. Kansainvälisessä työympäristössä toimiminen (106734). 52
1.19. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen (106731). 55
1.20. Yritystoiminnan suunnittelu (106732). 58
1.21. Yrityksessä toimiminen (106733). 61
1.22. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen (108357). 64
1.22.1. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi (VVAI26). 64
1.22.2. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame (VVAI26). 66
1.22.3. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani (VVAI26). 67
1.22.4. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli (VVAI26). . 69
1.22.5. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille (VVAI26). 71
1.22.6. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli (VVAI26). 73
1.22.7. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä (VVAI26). 75
1.22.8. Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi (VVTK26). 77
1.22.9. Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä (VVVK26). 78

1.22.10. Toiminta digitaalisessa ympäristössä (VVTD26). 80
1.22.11. Taide ja luova ilmaisu (VVTL26). 82
1.22.12. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi (VVAI26). 84
1.22.13. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame (VVAI26). 85
1.22.14. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani (VVAI26). . . . 87
1.22.15. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli (VVAI26). 89
1.22.16. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille (VVAI26). 91
1.22.17. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli (VVAI26). 93
1.22.18. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä (VVAI26). 95
1.22.19. Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi (VVTK26). 97
1.22.20. Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä (VVVK26). 99
1.22.21. Toiminta digitaalisessa ympäristössä (VVTD26). 100
1.22.22. Taide ja luova ilmaisu (VVTL26). 101
1.23. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen (108356). 103
1.23.1. Matematiikka ja matematiikan soveltaminen (MLMA26). 103
1.23.2. Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen (MLFK26). 104
1.23.3. Matematiikka ja matematiikan soveltaminen (MLMA26). 106
1.23.4. Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen (MLFK26). 108
1.24. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen (108358). 110
1.24.1. Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen (YTYK26). 110
1.24.2. Työelämässä toimiminen (YTTT26). 112
1.24.3. Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet (YTOU26). 114
1.24.4. Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta (YTYY26). 116
1.24.5. Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen (YTLTTH26). 117
1.24.6. Kestävän kehityksen edistäminen (YTKK26). 119
1.24.7. Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen (YTYK26). 121
1.24.8. Työelämässä toimiminen (YTTT26). 123
1.24.9. Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen (YTLTTH26). 124
1.24.10. Kestävän kehityksen edistäminen (YTKK26). 126

1. Tutkinnon osat

1.1. Tekstiili- ja muotialan työympäristössä toimiminen (107044)

Tässä tutkinnon osassa pääset tutustumaan tekstiili- ja muotialan maailmaan. Opit, mitä kaikkea alaan kuuluu, millaisia materiaaleja käytetään, ketkä alalla toimivat ja miten tuotteet kulkevat ideasta kaupan hyllylle. Saat myös tietoa siitä, miten vaatteiden hoito-ohjeet laaditaan ja miksi ne ovat tärkeitä.

Hankit osaamista vaatteiden valmistuksen perusasioista, kuten erilaisista saumoista ja ompelutekniikoista. Opit kuvailemaan tuotteita ja käyttämään koneita ja laitteita sekä huoltamaan niitä oikein. Perehdyt sopivien materiaalien ja tarvikkeiden valitsemiseen, jotta lopputuloksena syntyy laadukas tuote. Työturvallisuus ja hyvä ergonomia ovat tärkeä osa oppimista.

Opiskelija levittää turkoosia kangaspakkaa.

Ammattitaitovaatimukset

Tekstiili- ja muotialan työympäristön keskeisten piirteiden tunnistaminen
Opiskelija

- tunnistaa alan keskeisiä toimijoita ja yrityksiä
- tunnistaa erilaisia alan työympäristöjä ja niiden erityispiirteitä
- tunnistaa alan arvoketjun muodostumisen keskeisiä periaatteita
- nimeää tyypillisiä alalla käytettäviä materiaaleja ja niiden käyttökohteita
- selvittää alalla käytettävien materiaalien tuotetietoja ja ympäristövaikutuksia
- tietää erilaisia tuotetietojen merkitsemistapoja ja alalla käytettäviä standardeja

Työn suunnittelu

Opiskelija

- perehtyy työtehtävään tai vastaanottaa työtilauksen
- selvittää tuotteen tai palvelun laatuvaatimukset
- vertailee tuotteen tai palvelun toteuttamisen tapoja
- valitsee tuotteen tai palvelun toteuttamiseksi tarvittavat käyttötarkoitukseen soveltuvat materiaalit
- ottaa materiaalivalinnoissa huomioon tuotteen tai palvelun elinkaaren, turvallisuuden ja ekologisuuden
- valitsee työn toteutukseen soveltuvat työmenetelmät
- aikatauluttaa työn toteutuksen
- arvioi materiaali- ja työkustannukset
- laatii suunnitelman työn toteutuksesta

Työn toteuttaminen
Opiskelija

- etenee työprosessissa suunnitelman mukaisesti
- noudattaa työyhteisön toimintatapoja
- toimii osana työyhteisöä arvostaen omaa ja muiden työtä
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä ja estää vaaratilanteita
- käyttää valittuja materiaaleja laatuvaatimusten mukaisesti
- ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita
- käyttää koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti
- toteuttaa tuotteen tai palvelun laatuvaatimusten mukaisesti
- huolehtii käytettävistä työvälineistä, koneista ja laitteista
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- huolehtii työympäristön siisteydestä ja järjestyksestä
- välttää hävikkiä sekä lajittelee ja kierrättää jätteet
- tallentaa tuotetiedot tai palvelukuvauksen sekä tarkoituksenmukaiset dokumentit työstä
- arvioi tuotteen tai palvelun laatua
- arvioi työskentelyyn käyttämäänsä aikaa ja työn kannattavuutta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä perehtymällä ammattialaan ja sen työympäristöön, valmistamalla tekstiili- ja muotialan tuotteen tai toteuttamalla tekstiili- ja muotialan palvelun alalle soveltuvassa työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.2. Tuotteistaminen ja osaamisesta viestiminen (107045)

Tässä tutkinnon osassa opit tuotteistamaan oman osaamisesi. Opit myös miten voit tuoda oman osaamisesi esiin kiinnostavalla ja visuaalisella tavalla digitaalisissa kanavissa. Harjoittelet sisällön tuottamista eri kohderyhmille, esimerkiksi nuorille, asiakkaille tai työnantajille ja opit käyttämään alan ammattisanastoa ja visuaalisia keinoja.

Opiskelijat piirtävät asuluonnoksia.

Ammattitaitovaatimukset

Osaamisen tuotteistaminen
Opiskelija

- tunnistaa osaamisen tuotteistamisen merkityksen ammatillisen identiteetin rakentamisessa
- tunnistaa omia tai yrityksen osaamisen vahvuuksia
- kokoaa ja jäsentelee tietoa osaamisesta
- kartoittaa keskeisiä alan toimijoita ja yhteistyökumppaneita
- tunnistaa erilaisia kohderyhmiä
- selvittää toimintaympäristön ominaispiirteitä ja hyödyntää tietoa viestinnän suunnittelussa
- ideoi visuaalista ilmettä tai hyödyntää yrityksen visuaalista ohjeistusta
- noudattaa ohjeita tietoturvasta, immateriaalioikeuksista, tietosuojasta ja salassapitovelvollisuudesta

Viestinnän toteuttaminen
Opiskelija

- dokumentoi työskentelyä digitaalisesti
- hyödyntää dokumentaatiota osaamisesta ja koostaa valitulle kohderyhmälle soveltuvaa digitaalista sisältöä
- tuottaa lyhyen tuote- tai palvelukuvaustekstin kotimaisella kielellä (suomi, ruotsi tai saame) sekä yhdellä vieraalla kielellä
- käyttää alan ammattisanastoa
- viimeistelee sisällön kohderyhmää puhuttelevaksi ja ottaa huomioon estetiikan ja visuaalisuuden
- valitsee osaamisesta ja palveluista viestimiseen soveltuvia viestintäkanavia

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä ammattialansa käytännön työtehtävissä tuotteistamalla osaamista ja viestimällä palvelusta tai tuotteesta. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin. Tämä tutkinnon osa voidaan suorittaa itsenäisenä kokonaisuutena tai jonkin ammatillisen tutkinnon osan yhteydessä siten, että arviointi irrotetaan omaksi kokonaisuudekseen.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.3. Sarjatuotannossa toimiminen ja teollinen ompelu (107046)

Tässä tutkinnon osassa opit sarjaompelua, jossa tehdään monta samanlaista tuotetta nopeasti ja oikeilla työtekniikoilla. Pääset tekemään töitä yhdessä muiden kanssa ja suunnittelemaan työvaiheita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti. Opit myös, miten työ tehdään taloudellisesti, eli niin, että aikaa ja materiaaleja ei mene hukkaan. Harjoittelet esitöiden tekemistä, kuten valmistelua ennen ompelua, kaava-asetelmien suunnittelua eli miten kaavat asetellaan kankaalle järkevästi ja leikkuusuunnitelmien laatimista eli miten kangas leikataan tehokkaasti.

Lopuksi opit arvioimaan työsi laatua ja tehokkuutta sekä niiden vaikutusta työn kannattavuuteen yrityksessä. Opit ymmärtämään, miten laadukas ja tehokkaasti tehty työ auttaa yritystä toimimaan kannattavasti.

Opiskelijat ompelevat tuotteita sarjatyönä.

Ammattitaitovaatimukset

Työhön perehtyminen, työyhteisössä toiminen ja työturvallisuus
Opiskelija

- tunnistaa alan keskeiset toimijat ja yritykset
- tunnistaa sarjatuotannossa työskentelyn keskeisiä menestystekijöitä oman työnsä näkökulmasta
- noudattaa työskennellessään voimassa olevaa työlainsäädäntöä
- suunnittelee työtään osana työyhteisöä
- perehtyy työhön ja työssä käytettäviin koneisiin ja työvälineisiin sekä tarvittaessa tietojärjestelmiin
- käyttää alan ammattisanastoa
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä ja estää vaaratilanteita
- osaa toimia hätätilanteessa ja antaa ensiapua tarvittaessa
- huolehtii omalta osaltaan työn etenemisestä linjalla
- huolehtii työympäristön siisteydestä ja järjestyksestä
- välttää hävikkiä sekä lajittelee ja kierrättää jätteet

Esityöt ja asetelman tekeminen
Opiskelija

- tekee taloudelliset kaava-asetelmat
- ottaa huomioon leikkuuvarat ja kankaan leveydet
- ottaa huomioon työssään materiaalien ja valmistettavan tuotteen ominaisuudet
- suunnittelee ja tekee tilauksen mukaisen leikkuusuunnitelman

Laakaus- ja leikkuutyöt

Opiskelija

- hyödyntää tietoa eri tavoista toteuttaa laakausta ja valitsee tarkoituksenmukaisen menetelmän
- määrittää tarvittaessa leikattavan laakan pituuden
- varmistaa, että kangaskerrokset ovat pituudeltaan sopivia
- vie asetelman leikattavalle materiaalille
- tekee tarvittavat säädöt koneille ja työvälineille käytettävien materiaalien mukaisesti
- käyttää leikkuuseen tarkoitettuja työvälineitä sekä koneita ja leikkaa laakan laatutavoitteiden mukaan
- seuraa laadun toteutumista ja ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita
- tekee tarvittavat merkinnät leikattuihin kappaleisiin
- kerää ja niputtaa leikatut kappaleet ompelimoa varten
- tekee koneille ja työvälineille tarvittavat päivittäishuollot
- dokumentoi tekemänsä työn tarkoituksenmukaisesti
- arvioi työhön käyttämäänsä aikaa ja työn tuottavuutta suhteessa lopputulokseen

Ompelu ja viimeistely
Opiskelija

- perehtyy ompelutyöhön ja käytettäviin koneisiin
- säätää koneen materiaalin mukaisesti
- noudattaa työohjeita tuotteen ompelussa ottaen huomioon tuotteen laatuvaatimukset
- seuraa laadun toteutumista ompelussa ja ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita
- käyttää työvälineitä ja koneita
- ompelee tuotteita ammattimaisin ottein ja joutuisasti
- tekee tarvittavat päivittäishuollot ompelukoneelle
- tekee tekstiilituotteelle tarvittavat viimeistelyt
- arvioi ompelemiensa ja viimeistelemiensä tuotteiden laatua ja oman työnsä kannattavuutta yrityksen näkökulmasta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä ompelemalla sekä toimimalla sarjatuotannon eri vaiheissa laakaus-, leikkuu- tai viimeistelytehtävissä osana työyhteisöä. Ammattitaito osoitetaan alan työpaikan työympäristössä, kuten teollisessa valmistuksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.4. Vaatteen valmistaminen mittatilaustyönä (107048)

Tässä tutkinnon osassa opit, miten vaatteita suunnitellaan ja valmistetaan asiakkaan omien mittojen ja toiveiden mukaan. Pääset tekemään oikeita vaatteita, kuten puseroita, hameita, housuja ja mekkoja, alusta loppuun itse.

Harjoittelet suunnittelua, kaavoitusta ja ompelua. Näet, miten ideasta syntyy valmis vaate, joka istuu juuri sille henkilölle, jolle se on tehty. Tässä yhdistyvät luovuus, tarkkuus ja käsillä tekeminen.

Kun osaat valmistaa vaatteita asiakkaan toiveiden mukaan, voit oikeasti vaikuttaa siihen, miltä lopputulos näyttää.

Opiskelija ottaa mittoja asiakkaalta.

Ammattitaitovaatimukset

Mittatilaustyönä valmistettavan vaatteen suunnittelu ja valmistuksen suunnittelu
Opiskelija

- palvelee asiakasta, kartoittaa asiakkaan toiveet ja dokumentoi tiedot
- tekee asiakkaalle vartaloanalyysin ja ottaa suunnittelussa huomioon asiakkaan toiveet
- suosittelee asiakkaalle sopivia leikkauksia, linjoja ja mittasuhteita sekä ottaa huomioon vaatteen käyttötarkoituksen, mallin ja materiaalin
- hyödyntää esteettisyyttä ja ajan ilmiöiden tuntemustaan vaatteen suunnittelussa
- kartoittaa asiakkaan värimaailmaa sekä esittää asiakkaalle soveltuvia värivaihtoehtoja
- käyttää alan ammattisanastoa
- kokoaa ideoita ja piirtää laadukkaita esityskuvia tai toteuttaa ne digitaalisuutta hyödyntäen
- selvittää ja vertailee eri materiaalien tuotetietoja ja ympäristövaikutuksia
- valitsee käyttötarkoitukseen sekä asiakkaan ja vaatteen tyyliin sopivia materiaaleja ja lisätarvikkeita sekä ottaa valinnoissaan huomioon elinkaaren ja ekologisuuden
- perustelee valintojaan vuorovaikutustilanteissa asiakkaalle ja muuttaa niitä tarvittaessa
- noudattaa työskennellessään voimassa olevaa työlainsäädäntöä ja ottaa huomioon työssään kuluttajansuojaa, tuotevastuuta sekä immateriaalioikeuksia koskevan lainsäädännön
- arvioi materiaali- ja työkustannukset
- suunnittelee vaatteen valmistuksen aikataulutuksen realistisesti sekä huomioi asiakkaan toiveet
- suunnittelee, kokeilee ja valitsee valmistuksessa tarvittavat työmenetelmät ja laatii suunnitelman työn toteutuksesta

Vaatteen kaavoittaminen ja valmistaminen mittatilaustyönä
Opiskelija

- ottaa asiakkaasta tarvittavat mitat
- tekee kaavalaskelmat asiakkaan mitoilla

- valitsee asiakkaan mittojen mukaisen kaavan hyödyntäen tietoa peruskaavan rakenteesta tai piirtää peruskaavan asiakkaan mittojen mukaan
- kuosittelee mallia vastaavan kaavan huomioiden asiakkaan vartalon erityispiirteet ja käyttää tarvittaessa muotoilua kuosittelun tukena
- mittaa ja laskee materiaalien menekin minimoiden hävikkiä
- tekee taloudellisen leikkuusuunnitelman
- leikkaa tarkoituksenmukaisilla välineillä
- säätää ja valitsee tarkoituksenmukaiset koneet ja laitteet
- huoltaa ja puhdistaa työssään käyttämänsä koneet ja laitteet
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä sekä estää vaaratilanteita
- huolehtii työympäristön siisteydestä, järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- välttää hävikkiä sekä lajittelee ja kierrättää jätteet
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- ompelee vaatteen sovitusvaiheeseen
- sovittaa vaatteen suunnitelmallisesti asiakkaalle
- hyödyntää asiakaspalautetta ja neuvottelee asiakkaan kanssa työhön liittyvistä muutostarpeista
- tekee tarvittavat sovitusmuutokset vaatteeseen ja kaavoihin varmistaen tuotteen istuvuuden
- ompelee ja viimeistelee vaatteen tarkoituksenmukaisin työottein laatuvaatimusten mukaisesti
- kokoaa tarkoituksenmukaiset tuotetiedot ja laatii vaatteen hoito-ohjeet
- tallentaa tuotetiedot ja tarkoituksenmukaiset dokumentit työstä
- hinnoittelee valmiin vaatteen laatimansa hinta-arvion pohjalta
- luovuttaa työn asiakkaalle kertoen samalla vaatteen ominaisuuksista, säilytyksestä ja huollosta
- arvioi työnsä lopputulosta ja kannattavuutta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja käytettyyn aikaan

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä suunnittelemalla valmistuksen, kaavoittamalla ja ompelemalla sekä viimeistelemällä asiakkaalle vaatteen mittatilaustyönä. Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa alalle soveltuvassa työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

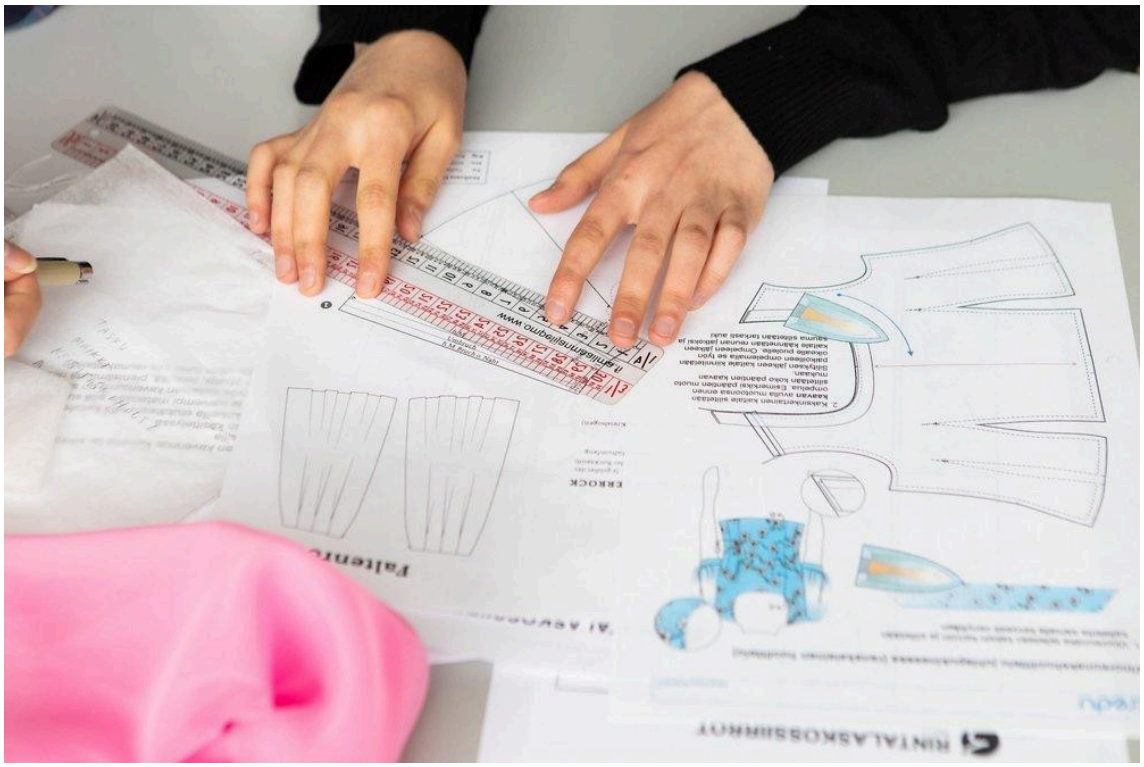
Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.5. Kaavoittaminen (107056)

Tässä tutkinnon osassa opit, miten vaatteista saadaan istuvia ja tyylikkäitä. Harjoittelet asiakkaan mittojen ottamista, peruskaavojen piirtämistä ja niiden muokkaamista eli kuosittelua. Näin saat vaatteet sopimaan juuri halutulla tavalla.

Pääset käyttämään Grafis-ohjelmaa, jolla kaavoittaminen sujuu digitaalisesti ja tarkasti. Opit myös sovittamaan vaatteita ja tekemään tarvittavat muutokset kaavoihin, jotta lopputulos istuu täydellisesti.

Kun kaava on valmis ja kuositeltu, valmistat siitä prototyypin eli ensimmäisen version vaatteesta. Näin näet, miten suunnitelmasi toimii käytännössä.

Opiskelija kaavoittaa hametta.

Ammattitaitovaatimukset

Kaavan laatiminen tuotteelle mittojen mukaisesti
Opiskelija

- laatii mallianalyysin tuotteesta tai kuvasta kaavoitusta varten
- ottaa tarvittavat mitat tai käyttää mittataulukon mittoja
- tekee kaavalaskelmat valituilla mitoilla ja valitsee väljyydet
- valmistaa kaavan laskemillaan mitoilla käsin tai digitaalisesti
- käyttää työssään alan ammattisanastoa ja kaavoituksen käsitteitä

Kaavan kuosittelu, sovittaminen sekä kaavamuutoksien tekeminen ja leikkuusuunnitelman laatiminen
Opiskelija

- perehtyy kaavoitettavaan mallin ja laatii mallianalyysin
- kuosittelee mallia vastaavat kaavat käsin tai digitaalisesti käyttäen tarvittaessa muotoilua kuosittelun tukena
- lisää kaavaan tarvittavat saumanvarat ja merkinnät
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä ja estää vaaratilanteita
- leikkaa valmistamillaan kaavoilla sovitustuotteen
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä, järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- lajittelee ja kierrättää jätteet
- sovittaa tuotteen ja tarkistaa sen istuvuuden sekä yksityiskohdat
- tekee tarvittaessa vaihtoehtoisia materiaalien kohdistuskokeiluja, leikkuusaumojen siirtoja ja kaavojen muokkaamista saavuttaakseen kustannustehokkuuden materiaalin kulutuksessa
- tekee tarvittavat kaavamuutokset ja viimeistelee kaavan valmiiksi

- hyödyntää pukeutumistuotteita kaavoitettaessa mittataulukkoa ja sarjontasääntöjä sarjoessaan kaavat (tämä kriteeri ei koske muiden tuotteiden kaavoitusta)
- valitsee tarvittavat kaavat ja tekee taloudellisen leikkuusuunnitelman
- tallentaa tuotetiedot ja tarkoituksenmukaiset dokumentit työstä sovitussa muodossa jatkokäyttöä varten
- arvioi valmistamiensa kaavojen käytettävyyttä ja työnsä kannattavuutta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja käytettyyn aikaan

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kaavoittamalla pukeutumistuotteita tai muita tekstiilituotteita mittojen mukaisesti käsin tai digitaalisesti alan työpaikan työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.6. Tekstiili- ja muotialan tuotteiden korjaaminen ja muokkaaminen (107058)

Tässä tutkinnon osassa opit palvelemaan asiakasta sekä korjaamaan ja muokkaamaan tuotteita asiakkaan toiveiden mukaisesti. Harjoittelet myös suunnittelemaan ja toteuttamaan korjaukset niin, että lopputulos vastaa asiakkaan tarpeita ja toiveita.

Lisäksi harjoittelet työn hinnoittelua, käyttämään työaikaa tehokkaasti ja tuottamaan laadukkaan lopputuloksen.

Opiskelijat silittävät korjaamiaan vaatteita.

Ammattitaitovaatimukset

Korjauksen tai muokkaamisen suunnittelu
Opiskelija

- palvelee asiakasta ja ottaa vastaan korjattavan tai muokattavan tuotteen
- keskustelee korjaus- tai muokkaustarpeista asiakkaan kanssa ja arvioi korjauksesta tulevaa hyötyä sekä tuotteen käyttöikää
- selvittää tuotteessa käytettyjä materiaaleja sekä valmistusmenetelmiä
- dokumentoi työtilauksen tarkoituksenmukaisesti
- suunnittelee tuotteen korjauksen tai muokkauksen sekä esittää suunnitelman asiakkaalle
- sopii asiakkaan kanssa tehtävästä työstä sekä antaa realistisen aikataulun ja hinta-arvioin työlle
- dokumentoi suunnitelman tarkoituksenmukaisesti

Korjaa tai muokkaa tuotteen
Opiskelija

- toteuttaa tuotteen korjauksen tai muokkauksen suunnitelman mukaan tuotteen laatuvaatimukset ja mittatarkkuuden täyttäen
- arvioi valittujen työmenetelmien vaikutusta tuotteen toimivuuteen ja ulkonäköön
- käyttää soveltuvia työmenetelmiä, koneita ja laitteita sekä tekee tarvittavat säädöt käytettävien materiaalien mukaisesti
- ratkaisee ongelmatilanteita
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä ja estää vaaratilanteita
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- huolehtii työympäristön siisteydestä, järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- välttää hävikkiä sekä lajittelee ja kierrättää jätteet
- huolehtii käytettävistä työvälineistä, koneista ja laitteista

- hinnoittelee työn ja luovuttaa sen asiakkaalle
- hyödyntää asiakaspalautetta ja arvioi korjaus- tai muokkaustyönsä laatua
- tallentaa tuotetiedot ja tarkoituksenmukaiset dokumentit työstä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä asiakastyönä. Opiskelija suunnittelee tekstiili- tai muotialan tuotteen korjauksen tai muokkaamisen sekä korjaa tai muokkaa tekstiili- ja muotialan tuotteen asiakkaalle. Hän käyttää korjaamisessa tai muokkaamisessa alan materiaaleja, työmenetelmiä, koneita ja laitteita. Osaaminen osoitetaan alalle soveltuvassa työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.7. Tekstiili- ja muotialan kiertotaloustuotteen valmistaminen (107062)

Tässä tutkinnon osassa opit, miten kiertotalousmateriaaleista voi valmistaa kestäviä ja käyttökelpoisia vaatteita tai tuotteita. Saat osaamista materiaalien käyttökelpoisuudesta. Pääset suunnittelemaan ja tekemään ainutlaatuisia tuotteita, jotka ovat sekä ympäristöystävällisiä että käytännöllisiä.

Harjoittelet kiertotalousmateriaalien käyttöä ja opit, miten ne soveltuvat eri tuotteisiin. Lopputuloksena syntyy valmis tuote tai pieni tuotesarja, johon teet myös hoito-ohjeet ja kustannuslaskelman.

Saat osaamista siitä, mistä kiertotalousmateriaaleja voi hankkia, miten niitä voi hyödyntää turvallisesti ja mitä mahdollisuuksia ne tarjoavat tekstiili- ja muotialalla.

Kuvassa kiertotalousmateriaaleista tehty pussukka.

Ammattitaitovaatimukset

Materiaalien tunnistaminen ja valitseminen kiertotaloustuotteisiin
Opiskelija

- seuraa alan kehitystä
- tunnistaa keskeisiä tekstiili- ja muotialan kiertotalouden käsitteitä
- etsii ja hyödyntää tietoa kierrätysmateriaaleista ja niiden saatavuudesta sekä käyttömahdollisuuksista tekstiili- ja muotialan tuotteisiin
- selvittää ja tunnistaa materiaalien tuotetietoja ja ympäristövaikutuksia
- analysoi materiaalien soveltuvuutta kiertotaloustuoteideaan sekä selvittää ja varmistaa materiaalien saatavuuden ja turvallisuuden
- valitsee tuoteideaan soveltuvat materiaalit ja kysyy tarvittaessa neuvoa asiantuntijoilta

Kiertotaloustuotteen suunnittelu ja valmistaminen
Opiskelija

- suunnittelee kiertotaloustuotteen valituista materiaaleista ottaen suunnittelussa huomioon tuotteen toimivuuden, käytettävyyden ja esteettisyyden
- tekee materiaali- ja tekniikkakokeiluja tai protoja suunnitteilla olevasta tuotteesta
- valitsee valmistusmenetelmät tuotteen valmistukseen
- laatii kustannusarvion arvioiden valmistuksen kannattavuutta
- laatii kiertotaloustuotteen valmistussuunnitelman pyrkien materiaalien taloudelliseen käyttöön
- valmistaa käyttötarkoitukseen soveltuvan laadukkaan tuotteen tai piensarjan
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä ja estää vaaratilanteita
- käyttää ja huoltaa koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti
- ylläpitää työympäristön siisteyttä, järjestystä ja viihtyisyyttä
- laskee tuotteen materiaali- ja valmistuskustannukset
- arvioi valmistamansa tuotteen laatua, ulkonäköä ja käytettävyyttä

- hinnoittelee tuotteen
- tallentaa tuotetiedot ja tarkoitukset dokumentit työstä
- laati hoito-ohjeet kiertotaloustuotteelle

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä suunnittelemalla ja valmistamalla kiertotaloustuotteen tai kiertotaloustuotteiden piensarjan alan työpaikan työympäristössä. Hän käyttää valmistuksessa alan materiaaleja, työmenetelmiä, koneita ja laitteita. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

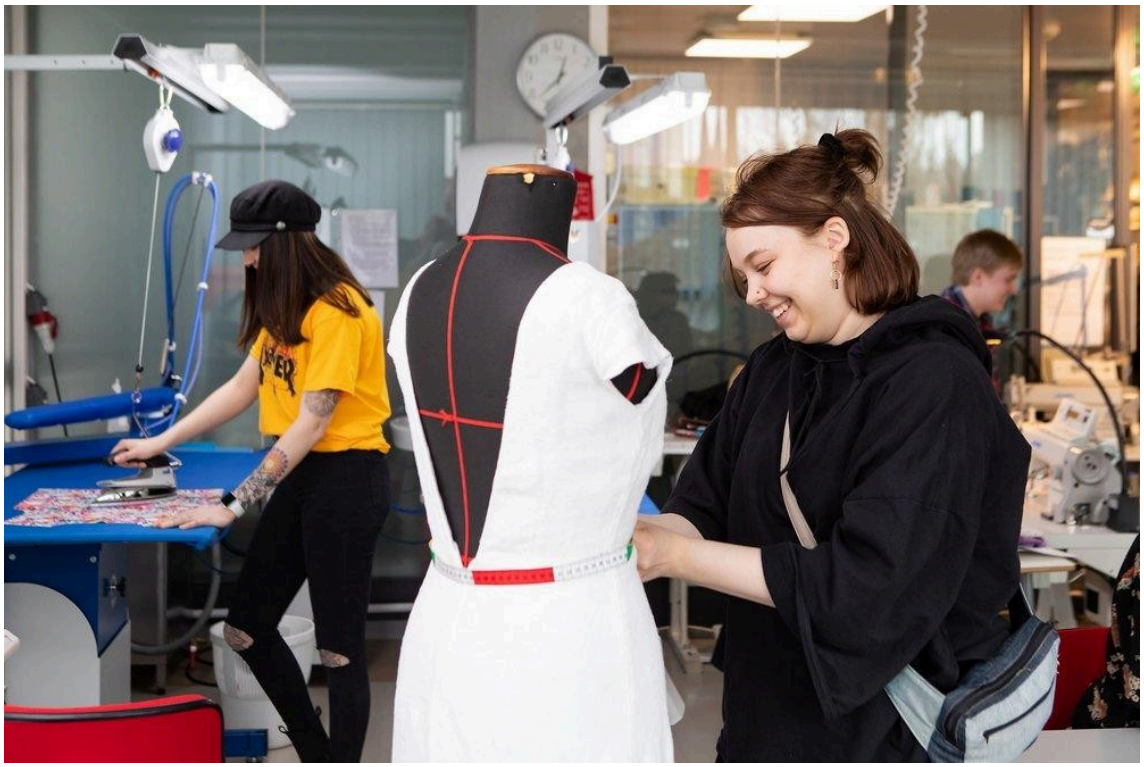
Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.8. Erikoistuotteiden valmistaminen (107065)

Tässä tutkinnon osassa suunnittelet ja valmistat erikoistuotteen, esimerkiksi korsetin tai vuoritetun jakun. Opit ottamaan mitat, tekemään kaavat ja valmistamaan vaatteen asiakkaan toiveiden mukaan.

Opiskelija ottaa mittoja jakkua varten ja taustalla toinen opiskelija silittää puseroa.

Ammattitaitovaatimukset

Erikoistuotteen tai sen osan valmistuksen suunnittelu
Opiskelija

- selvittää tuotteen käyttötarkoituksen ja ominaisuudet
- seuraa alan kehitystä ja hyödyntää tietoa valmistusmenetelmistä ja materiaaleista
- ottaa huomioon työssään kuluttajansuojaa, tuotevastuuta sekä immateriaali-oikeuksia koskevan lainsäädännön
- suunnittelee tarvittaessa tuotteen tai sen osan huomioiden muodon, rakenteet ja mittasuhteet osana työryhmää
- hyödyntää tarvittaessa digitaalisia palveluita ja sovelluksia työssään
- selvittää materiaalien tuotetietoja, ympäristövaikutuksia sekä soveltuvuutta käyttökohteeseen
- tekee materiaali- ja lisätarvikevalinnat perustellusti
- kokeilee ja valitsee tarkoituksenmukaiset työmenetelmät
- aikatauluttaa valmistuksen realistisesti ottaen huomioon asiakkaan toiveet
- laatii suunnitelman työn toteuttamisesta

Erikoistuotteen tai sen osan valmistaminen
Opiskelija

- valmistaa erikoistuotteen tai sen osan osana työryhmää hyödyntäen suunnitelmaa
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- käyttää koneita ja laitteita ja tekee tarvittavat säädöt käytettävien materiaalien mukaisesti
- välttää hävikkiä sekä lajittelee ja kierrättää jätteet
- tekee tarvittaessa proton
- ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita
- viimeistelee käyttötarkoitukseen soveltuvan erikoistuotteen tai sen osan
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii muutoksista
- laskee materiaalien kulutuksen ja työhön käytetyn ajan sekä hinnoittelee tuotteen
- kokoaa tuotetiedot ja laatii tuotteelle hoito-ohjeet
- arvioi valmistamansa tuotteen tai sen osan laatua, ulkonäköä ja käytettävyyttä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä suunnittelemalla erikoistuotteen tai sen osan valmistuksen ja valmistamalla erikoistuotteen tai sen osan. Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa alan työpaikan työympäristössä, kuten teollisessa valmistuksessa tai yrittäjän toimitilassa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.9. Tekstiili- ja muotialan projektissa toimiminen (107082)

Tässä tutkinnon osassa harjoittelet tiedon hankintaa, tavoitteiden asettamista asiakkaan tarpeiden mukaan ja projektisuunnitelman ja -raportin laadintaa. Osaamista hankit toteuttamalla tekstiili - ja muotialan projektin, joka voi olla puvustus, tilaustyö tai muotinäytös.

Kuvassa opiskelijaryhmä suunnittelemassa tekstiilialan projektia.

Ammattitaitovaatimukset

Projektisuunnitelman laatiminen
Opiskelija

- etsii tietoa ja kokoaa lähdeaineistoa projektiin sekä hyödyntää eri asiantuntijoita ja verkostoja
- asettaa projektille tavoitteet ottaen huomioon toimeksiantajan toivomukset ja tarpeet
- laatii tarkoituksenmukaisen projektisuunnitelman, joka sisältää mm. suunnitelman työn toteutuksesta ja työnjaosta, aikataulusta, dokumentoinnista, resursseista sekä palautteen keräämisestä

Tekstiili- ja muotialan projektissa toimiminen
Opiskelija

- työskentelee projektisuunnitelman ja laatuvaatimukset huomioiden sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista
- työskentelee yhteisvastuullisesti ja vuorovaikutteisesti erilaisten toimijoiden kanssa
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- hyödyntää tarkoituksenmukaisia digitaalisia palveluita ja sovelluksia työssään
- laatii ja käyttää projektia tukevaa ja havainnollistavaa, myös digitaalista aineistoa
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja viihtyvyydestä
- lajittelee ja kierrättää syntyvät jätteet
- noudattaa vaitiolovelvollisuutta
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- ottaa huomioon työssään kuluttajansuojaa, tuotevastuuta sekä immateriaalioikeuksia koskevan lainsäädännön
- seuraa ja dokumentoi projektissa syntyviä kustannuksia sekä raportoi poikkeamista
- kerää palautteen projektin lopussa suunnitelman mukaisesti.
- arvioi projektin lopputulosta ja tavoitteiden saavuttamista

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä työskentelemässä yksin tai osana työryhmää tekstiili- ja muotialan projektissa alan työpaikan työympäristössä. Opiskelija tekee tuotteen, tapahtuman tai muun tuotoksen sekä laatii työskentelystään portfolion tai blogin osaksi projektin raportointia. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.10. Tekstiilituotteiden teollinen ompelu (107086)

Tekstiilituotteiden teollinen ompelu -tutkinnon osassa opit työskentelemään tekstiilialan tuotantoympäristössä osana työyhteisöä. Perehdyt teollisen ompelun työmenetelmiin, koneisiin ja laitteisiin sekä valmistat tuotteita työohjeiden ja laatuvaatimusten mukaisesti. Harjoittelet turvallisia ja ergonomisia työtapoja, huolehdit työympäristön siisteydestä sekä arvioit oman työsi laatua ja tehokkuutta.

Tekstiilituotteiden teollista ompelua.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- toimii osana työyhteisöä
- tunnistaa sarjatuotannossa työskentelyn keskeisiä menestystekijöitä oman työnsä näkökulmasta
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- perehtyy ompelutyöhön ja käytettäviin koneisiin
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä ja estää vaaratilanteita
- säätää koneen materiaalin mukaisesti
- noudattaa työohjeita tuotteen ompelussa ottaen huomioon tuotteen laatuvaatimukset
- seuraa laadun toteutumista ja ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita
- käyttää koneita ja työvälineitä tarkoituksenmukaisesti onnistuneen lopputuloksen aikaansaamiseksi
- ompelee tuotteita ammattimaisin ottein ja joutuisasti
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja järjestyksestä
- tekee tarvittavat päivittäishuollot ompelukoneelle
- arvioi ompelemiensa tuotteiden laatua ja oman työnsä kannattavuutta yrityksen näkökulmasta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä ompelemalla tekstiilituotteita teollisessa valmistuksessa alan työpaikan työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.11. Stailaaminen (107063)

Tässä tutkinnon osassa opit suunnittelemaan asukokonaisuuden, tilan tai tapahtuman stailauksen asiakaslähtöisesti. Hankit osaamista alan tyylien ja trendien seuraamisesta sekä estetiikan, etiketin, muotojen, värien ja mittasuhteiden hyödyntämisestä suunnittelutyössä. Opit myös arvioimaan materiaali- ja työkustannuksia sekä laatimaan toteuttamiskelpoisen suunnitelman työn toteutuksesta.

Opiskelija stailaa näyteikkunaa.

Ammattitaitovaatimukset

Stailauksen suunnittelu
Opiskelija

- suunnittelee asukokonaisuuden, tilan tai tapahtuman stailauksen asiakaslähtöisesti
- seuraa alan kehitystä ja hyödyntää tietoa tyyleistä ja trendeistä tarkoituksenmukaisesti
- soveltaa tietoa estetiikasta, etiketistä, muodoista, väreistä sekä mittasuhteista työn toteutuksen suunnittelussa
- arvioi materiaali- ja työkustannukset
- laatii suunnitelman työn toteutuksesta

Asukokonaisuuden, tilan tai tapahtuman stailauksen toteuttaminen asiakastyönä
Opiskelija

- toteuttaa, muokkaa, täydentää tai uusii asukokonaisuutta, tilaa tai tapahtumaa suunnitelman mukaisesti
- selvittää
  materiaalien tuotetietoja, ympäristövaikutuksista sekä soveltuvuutta käyttökohteeseen
- tekee tarvittaessa materiaalivalinnat ja -hankinnat
- välttää hävikkiä sekä tarvittaessa lajittelee ja kierrättää jätteet
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- hyödyntää asiakaspalautetta ja arvioi toteuttamansa stailauksen onnistumista ja toimivuutta
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä, järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- luovuttaa työn asiakkaalle

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä stailaamalla asiakkaan asukokonaisuuden, tilan tai tapahtuman alan työpaikan työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.12. Laakaus ja leikkuu (107085)

Tässä tutkinnon osassa opit suunnittelemaan ja toteuttamaan tekstiilimateriaalien laakauksen ja leikkuun turvallisesti, laadukkaasti ja materiaalit tehokkaasti hyödyntäen. Harjoittelet käyttämään alan koneita ja työvälineitä, huolehtimaan työn laadusta sekä valmistamaan leikatut kappaleet jatkokäsittelyä varten.

Opiskelija leikkaa kangasta.

Ammattitaitovaatimukset

Esivalmistelut ja asetelmien tekeminen
Opiskelija

- perehtyy työhön ja työssä käytettäviin koneisiin ja laitteisiin sekä tarvittaessa tietojärjestelmiin
- tekee taloudelliset kaava-asetelmat hävikkiä välttäen
- ottaa huomioon leikkuuvarat ja kankaan leveydet
- ottaa huomioon työssään materiaalien ja valmistettavan tuotteen ominaisuudet
- suunnittelee ja tekee tilauksen mukaisen leikkuusuunnitelman

Laakaus- ja leikkuutyöt
Opiskelija

- hyödyntää tietoa eri tavoista toteuttaa laakausta ja valitsee tarkoituksenmukaisen menetelmän
- määrittää tarvittaessa leikattavan laakan pituuden
- varmistaa, että kangaskerrokset ovat pituudeltaan sopivia
- vie asetelman leikattavalle materiaalille
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- tunnistaa ja ennakoi työturvallisuusriskejä sekä estää vaaratilanteita
- tekee tarvittavat säädöt koneille ja työvälineille käytettävien materiaalien mukaisesti
- seuraa laadun toteutumista ja ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita
- käyttää leikkuuseen tarkoitettuja työvälineitä sekä koneita ja leikkaa laakan laatutavoitteiden mukaan
- välttää hävikkiä sekä lajittelee ja kierrättää jätteet
- tekee tarvittavat merkinnät leikattuihin kappaleisiin
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- käyttää alan ammattisanastoa
- kerää ja niputtaa leikatut kappaleet ompelimoa varten
- huolehtii työympäristön siisteydestä ja järjestyksestä
- tekee koneille ja työvälineille tarvittavat päivittäishuollot
- dokumentoi tekemänsä työn tarkoituksenmukaisesti
- arvioi työhön käyttämäänsä aikaa ja työn tuottavuutta suhteessa lopputulokseen

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä valmistelemalla asetelmat, laakaamalla ja leikkaamalla. Ammattitaito osoitetaan alan työpaikan työympäristössä, kuten teollisessa valmistuksessa tai yrittäjän toimitilassa hyödyntäen koneita ja työvälineitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

TYÖVALTAINEN TOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkimisen pääpaino on työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Osaamista voidaan suunnitella hankittavaksi myös lähiopetuksena oppilaitoksen omissa oppimisympäristöissä tai verkko-opintoina. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia. Työpaikalla tapahtuvan opiskelun aikana oppimista tuetaan yhteistyössä työpaikan ohjaajan kanssa.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.13. Tekstiililajittelussa toimiminen (107072)

Tähän tutkinnon osaan ei järjestetä koulutusta oppilaitoksessa, mutta voit hankkia osaamista työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Jos olet jo hankkinut tutkinnon osassa vaadittavan osaamisen esimerkiksi työssä tai aiemmissa opinnoissa, voit siirtyä suoraan osaamisen osoittamiseen. Osoitat osaamisesi näytössä tekemällä tutkinnon perusteiden mukaisia työtehtäviä aidossa työympäristössä. Osaamisesi arvioidaan näytön perusteella tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Opiskelijat lajittelevat tekstiilejä.

Ammattitaitovaatimukset

Valmistautuminen tekstiililajitteluun
Opiskelija

- tunnistaa tekstiilikierrätyksen ja -lajittelun keskeiset hyödyt ja mahdollisuudet yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta
- nimeää oman alueensa tekstiilien kierrätyspaikkoja ja –pisteitä
- perehtyy tekstiililajittelua ohjaavaan jätelainsäädäntöön ja hyödyntää saatavilla olevia tekstiililajitteluohjeita
- seuraa tekstiilikierrätyksen ja -lajittelun kehitystä sekä tunnistaa erilaisia materiaalivirtoja
- soveltaa tietoa eri materiaalien tekstiililajeista ja tunnistaa yleisimpien materiaalien tekstiililajit
- tunnistaa yleisimmät tekstiilejä pilaavat tekijät
- tunnistaa arvotekstiilejä ja uudelleenkäytettäväksi soveltuvia tekstiilituotteita

Tekstiilien lajitteleminen
Opiskelija

- vastaanottaa tekstiilit ja tarvittaessa neuvoo asiakasta tekstiilikierrätyksessä
- käyttää ammattisanastoa
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- noudattaa työssään jätelainsäädäntöä ja sen ohjausta koskien tekstiilien lajittelua
- lajittelee tekstiilit eri jakeisiin etusijajärjestyksen mukaisesti
- käyttää työvälineitä, koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- lajittelee tekstiilit laatuvaatimusten mukaisesti
- tekee työvälineiden, koneiden ja laitteiden päivittäishuollot huomioiden työturvallisuuden
- huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää ergonomisia työasentoja
- toimii osana työyhteisöä arvostaen omaa ja muiden työtä
- jakaa osaamistaan ja hyödyntää tarvittaessa asiantuntija-apua
- kantaa vastuun työnsä laadusta ja laatupuutteiden korjaamisesta
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja järjestyksestä
- osallistuu työyhteisön jäsenenä tekstiileille kierrätysprosessissa tehtäviin testauksiin
- toimii vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa materiaalien uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen liittyvissä asioissa
- seuraa materiaalivirtaa sekä laatii tarkoituksenmukaiset dokumentit ja tilastot työstään

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä lajittelemalla tekstiilejä alalle soveltuvassa työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

TYÖVALTAINEN TOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkimisen pääpaino on työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Osaamista voidaan suunnitella hankittavaksi myös lähiopetuksena oppilaitoksen omissa oppimisympäristöissä tai verkko-opintoina. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia. Työpaikalla tapahtuvan opiskelun aikana oppimista tuetaan yhteistyössä työpaikan ohjaajan kanssa.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.14. Tekstiili- ja muotialan myyntitehtävissä toimiminen (107080)

Tähän tutkinnon osaan ei järjestetä koulutusta oppilaitoksessa, mutta voit hankkia osaamista työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Jos olet jo hankkinut tutkinnon osassa vaadittavan osaamisen esimerkiksi työssä tai aiemmissa opinnoissa, voit siirtyä suoraan osaamisen osoittamiseen. Osoitat osaamisesi näytössä tekemällä tutkinnon perusteiden mukaisia työtehtäviä aidossa työympäristössä. Osaamisesi arvioidaan näytön perusteella tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaitovaatimukset

Asiakaspalvelu- ja myyntitehtävissä työskentely
Opiskelija

- hankkii tietoa yrityksen toimintakulttuurista ja -tavoista sekä hyödyntää tietoa työssään
- kartoittaa asiakkaan tarpeet ja toiveet
- palvelee asiakasta ja hyödyntää tekstiili- ja muotialan osaamistaan asiakaspalvelu- ja myyntityössä
- noudattaa sovittuja aikatauluja ja työaikoja sekä sopii mahdollisista muutoksista
- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- hankkii tietoa tuotevalikoiman tuotteista ja kertoo tuotteista asiakkaalle
- herättää asiakkaan kiinnostuksen ja tukee ostopäätöstä sekä tarjoaa tuotteeseen sopivia, täydentäviä osia myydessään tuotteita
- kertoo palautus- ja vaihtomahdollisuuksista sekä reklamaatiomenettelystä
- viimeistelee myyntitapahtuman ja ottaa tarvittaessa vastaan maksun
- noudattaa asiakaspalvelussa vaadittavia ulkonäkö- ja pukeutumisohjeita

Tuotteiden esillepanojen tekeminen
Opiskelija

- huolehtii tuotteiden myyntikuntoon saattamisen
- tekee esillepanoja toimintaohjeen mukaan
- toimii konseptin mukaisesti ja tulkitsee kuvallisia ohjeita

- huolehtii myyntitilan järjestyksestä ja siisteydestä
- arvioi työskentelynsä lopputulosta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä tekemällä esillepanoja, palvelemalla asiakasta sekä myymällä tekstiili- ja muotialan tuotteita alan työpaikan työympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

TYÖVALTAINEN TOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkimisen pääpaino on työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Osaamista voidaan suunnitella hankittavaksi myös lähiopetuksena oppilaitoksen omissa oppimisympäristöissä tai verkko-opintoina. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia. Työpaikalla tapahtuvan opiskelun aikana oppimista tuetaan yhteistyössä työpaikan ohjaajan kanssa.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.15. Verkkokauppaympäristössä toimiminen (107081)

Tähän tutkinnon osaan ei järjestetä koulutusta oppilaitoksessa, mutta voit hankkia osaamista työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Jos olet jo hankkinut tutkinnon osassa vaadittavan osaamisen esimerkiksi työssä tai aiemmissa opinnoissa, voit siirtyä suoraan osaamisen osoittamiseen. Osoitat osaamisesi näytössä tekemällä tutkinnon perusteiden mukaisia työtehtäviä aidossa työympäristössä. Osaamisesi arvioidaan näytön perusteella tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaitovaatimukset

Sisällön koostaminen ja vieminen verkkokauppaympäristöön
Opiskelija

- tuottaa kuvaustekstiä ja kuvasisältöä tuotteen tai palvelun ominaisuuksista
- vie teksti- ja kuvasisältöä tuotteista verkkokauppaan huomioiden visuaalisen ilmeen
- hyödyntää sisällön tuottamisessa saavuttavuuden perusperiaatteita
- viimeistelee sisällön julkaisuvalmiiksi huomioiden eri julkaisukanavien tai -alustojen rajoitteet ja mahdollisuudet
- viimeistelee tuottamansa sisällön hakukoneiden löydettäväksi
- noudattaa ohjeita tietoturvasta, immateriaalioikeuksista, tietosuojasta ja salassapitovelvollisuudesta

Asiakaspalvelu ja tilausten käsittely verkkokaupassa
Opiskelija

- tarjoaa asiakaspalvelua huomioiden digitaalisen ympäristön toimintakulttuurin
- antaa tietoa verkkokaupan tuote- ja palveluvalikoimasta
- vastaanottaa tilauksen
- käsittelee tilauksen ja tallentaa tarvittavat tiedot
- viimeistelee tilauksen toimitusta varten
- tuntee reklamaatiokäytänteitä ja toimii kuluttajansuojalain periaatteiden mukaisesti
- hoitaa palautuksia

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä tuottamalla sisältöä verkkokauppaympäristöön sekä palvelemalla asiakasta verkkokauppaympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Toteutukset

TYÖVALTAINEN TOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkimisen pääpaino on työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella. Osaamista voidaan suunnitella hankittavaksi myös lähiopetuksena oppilaitoksen omissa oppimisympäristöissä tai verkko-opintoina. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia. Työpaikalla tapahtuvan opiskelun aikana oppimista tuetaan yhteistyössä työpaikan ohjaajan kanssa.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.16. Huippuosaajana toimiminen (108350)

Huippuosaajana toimiminen -tutkinnon osassa kehität osaamistasi vaativissa työtehtävissä, aidoissa työympäristöissä ja ammattitaitokilpailuissa. Opintojen aikana vahvistat ammatillista huippuosaamistasi ja pääset tekemään yhteistyötä alan verkostojen, työelämän toimijoiden ja asiakkaiden kanssa.

Tutkinnon osa on mahdollista suorittaa valmentautumalla ja osallistumalla oman ammattialasi kansallisiin ja/tai kansainvälisiin ammattitaitokilpailuihin. Oppiminen etenee tavoitteellisesti henkilökohtaisen valmennussuunnitelman mukaisesti. Tarvittavan lisäosaamisen hankkiminen suunnitellaan yhdessä kilpailutoimintaa valmentavan opettajan kanssa ja kirjataan HOKS:iin.

Seuraat ja arvioit osaamisesi kehittymistä itsenäisesti sekä yhdessä opettajan kanssa. Saat säännöllistä palautetta valmentajalta sekä valmennustiimisi työelämän huippuosaajilta. Valmentautuminen käynnistyy perehtymällä oman alan ammattitaitokilpailuihin ja niiden kilpailutehtäviin. Kilpailuihin valmistautuminen tapahtuu osana ammatillisia opintoja, erillisessä kilpailuvalmennuksessa ja/tai työelämässä. Huippuosaajaksi valmentautuminen on usein koko opiskeluajan kestävä prosessi. Tämä tutkinnon osa on Tredun kaikille koulutusaloille yhteinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa.

Opiskelija laittaa esille suunnittelemaansa ja valmistamaansa tuotetta.

Ammattitaitovaatimukset

Osaamisen kehittäminen
Opiskelija

- arvioi omaa osaamistaan sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan perustellen
- laatii itselleen kehittymissuunnitelman niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi
- kehittää osaamistaan ja työtapojaan saadun palautteen perusteella
- työskentelee muuttuvissa tilanteissa
- työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen
- toimii osana tiimiä ja jakaa osaamistaan muille.

Työskentely alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
Opiskelija

- valitsee työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa
- kokeilee uusia työmenetelmiä työssään
- hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa
- toimii kustannustehokkaasti ja yrityksen tuloksellisuutta edistävästi
- edistää uusien työtapojen ja -menetelmien käyttöä työyhteisössä
- vahvistaa ja luo uusia asiakassuhteita
- noudattaa työssään työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita
- ennakoi riskejä ja ilmoittaa työhön liittyvistä vaaratekijöistä
- varmistaa asiakasturvallisuuden
- työskentelee ergonomisesti ja huolehtii työkyvystään
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja järjestyksestä

Laatuvaatimusten huomioiminen
Opiskelija

- asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulunsa realistiseksi

- työskentelee yrityksen tai organisaation laatuvaatimusten mukaisesti
- havaitsee laatupoikkeamat ja etsii niihin ratkaisuja
- toimii yrityksen tai organisaation kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

Toimiminen alan verkostoissa
Opiskelija

- viestii asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä tutkintokielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
- tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot
- hyödyntää verkostojaan työssään

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa tai em. kilpailutilanteisiin valmentautumisessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Ammattitaitovaatimuksista poikkeaminen tai osaamisen arvioinnin mukauttaminen eivät ole mahdollisia tässä tutkinnon osassa.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.17. Ilmastovastuullinen toiminta (108349)

Tutkinnon osan päätavoitteena on lisätä tietoisuutta ilmastovastuullisuudesta ja kannustaa kehittämään vastuullista toimintaa työelämässä. Tutkinnon osan suoritettuasi saat valmiuksia soveltaa oppimaasi alan käytännön työtehtävissä. Ilmastovastuullisuus muodostaa olennaisen osan työelämän arkea, ja sen merkitys korostuu entisestään. Opit tämän tutkinnon osan aikana konkreettisia tapoja lisätä vastuullista toimintaa työpaikallasi ja pääset myös toteuttamaan niitä käytännössä. Tämä tutkinnon osa on Tredun kaikille koulutusaloille yhteinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa.

Sininen polkupyörä keskellä peltoa.

Ammattitaitovaatimukset

Ilmastonmuutoksen lähtökohtien selvittäminen
Opiskelija

- ymmärtää ilmastomuutoksen ilmiönä ja ihmisen toiminnan vaikutuksen siihen sekä ratkaisujen tarpeen
- tunnistaa toimintaympäristönsä erityispiirteitä ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen
- tunnistaa keskeisiä ilmastonmuutokseen vaikuttavia tekijöitä omalla alallaan
- tunnistaa vaikutusmahdollisuuksia ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen omassa työtehtävässään.

Ilmastonmuutoksen vaikutusten ja ratkaisujen esittäminen
Opiskelija

- selvittää oman työnsä, työyhteisönsä toiminnan, tuotteen tai palvelun ilmastovaikutuksia
- pohtii käytännön ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään tai siihen sopeutumiseen toimialallaan
- arvioi ja vertailee pohtimiensa ilmastoratkaisujen toteuttamiskelpoisuutta ja taloudellisuutta
- ehdottaa käytännössä toteuttavissa olevia perusteltuja ratkaisuja työnsä tai työyhteisönsä toiminnan, tuotteen tai palvelun kehittämiseen ilmastovaikutusten vähentämiseksi

Ilmastovastuullisen toiminnan vahvistaminen
Opiskelija

- viestii ehdottamistaan ilmastoratkaisuista työyhteisössään
- osallistuu toimintaan, jolla kehitetään ilmastotietoisuutta ja -asioita työyhteisössä
- kannustaa omalla toiminnaltaan muita ilmastovastuuseen

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä työskentelemällä ilmastovastuullisesti omalla alallaan. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Toteutukset

VERKKOTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkiminen tapahtuu itsenäisesti oman aikataulusi mukaan verkossa. Lisäksi osaamista hankitaan työpaikalla koulutus- tai oppisopimuksella. Ohjausta on tarjolla digitaalisissa oppimisympäristöissä yksilö- tai ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus ja ohjaushenkilöstön tarjoamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.18. Kansainvälisessä työympäristössä toimiminen (106734)

Tässä tutkinnon osassa opit ymmärtämään eri kulttuureja ja toimimaan luontevasti kansainvälisessä työympäristössä. Harjoittelet vuorovaikutusta, viestintää ja erilaisia toimintatapoja monikulttuurisissa tilanteissa.

Verkkokurssi sopii sinulle, jos olet kiinnostunut kansainvälisyydestä, suunnittelet opiskelijavaihtoa tai haaveilet työskentelystä kansainvälisissä tehtävissä. Tämä tutkinnon osa on Tredun kaikille koulutusaloille yhteinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa.

Joukko kansainvälisiä opiskelijoita istumassa pyöreän pöydän ääressä.

Ammattitaitovaatimukset

Valmistautuminen kansainvälisessä työympäristössä toimimiseen
Opiskelija

- etsii tietoa ja perehtyy kansainväliseen työympäristöön ja tulevaan työtehtävään
- perehtyy työtehtävään liittyvien maiden kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- huolehtii kansainvälisessä työtehtävässä tarvittavista järjestelyistä ja asiakirjoista
- selvittää ja sopii työtehtävän tavoitteet ja sisällöt
- ottaa huomioon työympäristöön ja -tehtävään liittyvät vaatimukset, tarpeet ja aikataulun

Vuorovaikutus kansainvälisessä työympäristössä
Opiskelija

- toimii vuorovaikutuksessa kansainvälisen työyhteisön ja kansainvälisten asiakkaiden kanssa
- käyttää toimialansa keskeistä sanastoa vieraalla kielellä
- jakaa osaamistaan kansainvälisessä työympäristössä
- käyttää eri viestintäkanavia vastuullisesti
- toimii eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa
- toimii työkulttuurin mukaisesti

Työskentely kansainvälisessä ympäristössä
Opiskelija

- noudattaa sovittuja työaikoja ja toimintatapoja
- toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa
- noudattaa työtehtäviin liittyviä määräyksiä ja ohjeita
- huomioi terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät riskit
- toimii vastuullisesti ja eettisesti
- toimii tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäen

Kansainvälisen osaamisen hyödyntäminen ja jakaminen
Opiskelija

- arvioi kansainvälisessä työtehtävässä hankitun osaamisen merkitystä urallaan
- hyödyntää kansainvälistä osaamistaan työssään
- arvioi työtehtävään liittyvien maiden työmenetelmien ja toimintakulttuurien vaikutuksia työn sujuvuuteen ja lopputulokseen
- jakaa kansainvälistä osaamistaan työyhteisössä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä työskennellen kansainvälisessä työympäristössä tai projektissa ulkomailla tai kotimaassa.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Toteutukset

VERKKOTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkiminen tapahtuu itsenäisesti oman aikataulusi mukaan verkossa. Lisäksi osaamista hankitaan työpaikalla koulutus- tai oppisopimuksella. Ohjausta on tarjolla digitaalisissa oppimisympäristöissä yksilö- tai ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus ja ohjaushenkilöstön tarjoamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.19. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen (106731)

Tämä tutkinnon osa sopii sinulle, joka haluat ohjata ja tukea työssä oppivia opiskelijoita sekä uusia työntekijöitä, toimia työpaikkaohjaajana sekä kehittää vuorovaikutus- ja palautteenantotaitojasi. Koulutuksen aikana opit arvioimaan oman osaamisesi kehittymistä eri tilanteissa, ja voit hyödyntää tätä taitoa ohjatessasi muita.

Tämän tutkinnon osan suoritus on hyvä valttikortti työnhaussa, sillä koulutettuja työpaikkaohjaajia kaivataan useilla työpaikoilla. Tämä tutkinnon osa on Tredun kaikille koulutusaloille yhteinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa.

Työpaikkaohjaaja ohjaamassa opiskelijaa.

Ammattitaitovaatimukset

Yhteyshenkilönä toimiminen
Opiskelija

- perehtyy oman alan tutkintojen perusteisiin ja tunnistaa työtehtävien yhteyden niihin
- perehtyy koulutuksen järjestäjän ja työpaikan väliseen työnjakoon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä
- selvittää mahdollisuuksia järjestää koulutusta ja näyttöjä työpaikalla
- tiedottaa ammatillisen koulutuksen järjestämisestä työpaikalla yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa
- toimii vuorovaikutuksessa erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa

Ohjaustilanteisiin valmentautuminen
Opiskelija

- perehtyy ohjattavan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan
- osallistuu osaamisen hankkimisen suunnitteluun työpaikalla
- osallistuu ohjattavan opiskelijan työturvallisuuteen, työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin perehdyttämiseen
- suunnittelee opiskelijan ohjausta ja aikataulua
- seuraa erilaisia ohjaustilanteita
- hyödyntää digitaalisia välineitä tarkoituksenmukaisesti
- arvioi omaa ohjausosaamistaan ja määrittää kehittämistarpeensa

Palautteen antaminen osaamisen kehittymisestä
Opiskelija

- vertaa hankittua osaamista asetettuihin tavoitteisiin
- antaa rakentavaa palautetta osaamisen kehittymisestä
- huomioi palautteen antamisessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla yhteyshenkilönä työpaikalla sekä valmentautumalla ohjaus- ja palautteenantotilanteisiin. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Toteutukset

VERKKOTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkiminen tapahtuu itsenäisesti oman aikataulusi mukaan verkossa. Lisäksi osaamista hankitaan työpaikalla koulutus- tai oppisopimuksella. Ohjausta on tarjolla digitaalisissa oppimisympäristöissä yksilö- tai ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus ja ohjaushenkilöstön tarjoamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.20. Yritystoiminnan suunnittelu (106732)

Tämä tutkinnon osa sopii yrittäjyydestä ja yritystoiminnan suunnittelusta kiinnostuneille, sekä yrityksen perustamista harkitseville. Opit kehittämään liikeidean ja rakentamaan sille liiketoimintasuunnitelman, joka auttaa arvioimaan yritysideasi kannattavuutta ja toteuttamismahdollisuuksia.

Harjoittelet markkinoiden arviointia, kannattavuuden suunnittelua, verkostoitumista ja yrityksen perustamiseen liittyviä käytäntöjä. Opit arvioimaan oman osaamisesi vahvuuksia yrittäjänä toimimisen näkökulmasta.

Tämä tutkinnon osa on Tredun kaikille koulutusaloille yhteinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa.

Yritystoiminnan suunnittelua.

Ammattitaitovaatimukset

Liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen ja ideoiminen
Opiskelija

- kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita
- arvioi kartoituksen pohjalta liiketoimintamahdollisuuksia
- ymmärtää kestävän kehityksen vaatimukset ja merkityksen liiketoiminnalle

Liikeidean kehittäminen ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen
Opiskelija

- selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä
- kartoittaa liikeideoita ja valitsee niistä toteuttamiskelpoisen
- tekee suunnitelman yrityksen toiminnoista hyödyntäen tarvittaessa asiantuntijoita
- laskee yritystoimintaan liittyviä tuottoja ja kustannuksia sekä suunnittelee rahoitusta
- ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön

Verkostoituminen sidosryhmien kanssa
Opiskelija

- valitsee toimintansa kannalta keskeisiä sidosryhmiä
- esittelee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintamallin jollekin keskeiselle sidosryhmälle

Yrityksen perustamiseen liittyvien asiakirjojen laatiminen
Opiskelija

- valitsee sopivan yritysmuodon
- laskee tarvittavan rahoituksen
- selvittää yrityksen keskeiset perustamisasiakirjat ja laatii ne

Vahvuuksien ja osaamisen arviointi
Opiskelija

- kartoittaa vahvuutensa toimia yrittäjänä
- esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Toteutukset

VERKKOTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkiminen tapahtuu itsenäisesti oman aikataulusi mukaan verkossa. Lisäksi osaamista hankitaan työpaikalla koulutus- tai oppisopimuksella. Ohjausta on tarjolla digitaalisissa oppimisympäristöissä yksilö- tai ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus ja ohjaushenkilöstön tarjoamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.21. Yrityksessä toimiminen (106733)

Yrityksessä toimiminen -tutkinnon osassa tutustut yritystoiminnan perusteisiin käytännönläheisesti. Opintojen aikana kehität ymmärrystäsi yrityksen toiminnasta, asiakaslähtöisyydestä, taloudesta, markkinoinnista sekä työelämässä tarvittavista vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista.

Oppiminen perustuu aktiiviseen tekemiseen, tiimityöskentelyyn ja omien ideoiden kehittämiseen. Harjoittelet tuotteiden ja palveluiden suunnittelua, myyntiä, viestintää sekä yritystoiminnan käytännön tehtäviä. Samalla vahvistuvat oma-aloitteisuus, ongelmanratkaisukyky, luovuus ja vastuunottaminen.

Tutkinnon osa tarjoaa mahdollisuuden soveltaa osaamista aidoissa työelämän tilanteissa sekä kartuttaa kokemusta projektien ja liiketoiminnan kehittämisestä. Opintojen aikana voit myös verkostoitua eri toimijoiden kanssa ja saada arvokasta kokemusta yritysten toimintaympäristöstä. Tämä tutkinnon osa soveltuu kaikkien alojen opiskelijoille ja tukee työelämässä sekä yrittäjämäisessä toimintatavassa tarvittavien valmiuksien kehittymistä.

Tredussa on myös mahdollisuus suorittaa Vuosi yrittäjänä -yrittäjyysopintokokonaisuus (Nuorten yrittäjyys ja talous NYT), jossa tutustut yritystoimintaan käytännönläheisesti kehittämällä liikeidean, työskentelemällä tiimissä ja harjoittelemalla yrittäjänä toimimista.

Tämä tutkinnon osa on Tredun kaikille koulutusaloille yhteinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa.

Joukko opiskelijoita yrityspalaverissa.

Ammattitaitovaatimukset

Yrityksen liiketoiminnan suunnittelu
Opiskelija

- hankkii yrityksen liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
- laatii asiakaslähtöisen toimenpidesuunnitelman ja täsmentää yrityksen tavoitteet
- laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän aseman
- tunnistaa yritystoimintaan liittyvät keskeiset riskit
- ymmärtää kestävän kehityksen vaatimukset ja merkityksen liiketoiminnalle

Yrityksen liiketoimintaa edistävien yhteistyöverkostojen rakentaminen
Opiskelija

- hankkii liiketoiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita
- sopii yhteistyöstä yhteistyökumppaneiden kanssa
- solmii tarvittaessa yhteistyösopimukset vastuut ja velvollisuudet huomioiden

Yrityksessä toimiminen
Opiskelija

- toimii yrittäjänä tai osana yhteistyöverkostoa
- hoitaa sovittua liiketoiminnan osa-aluetta
- ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita
- toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti

Yrityksen toiminnan arviointi ja kehittäminen
Opiskelija

- asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti

- tekee rakentavia ja perusteltuja ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi laatu- ja tulostavoitteet huomioiden
- ottaa suunnitelmissaan huomioon asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla yrityksessä ja kehittämällä yrityksen liiketoimintaa suunnitelman mukaisesti. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Toteutukset

PERUSTOTEUTUS

Osaamisen hankkiminen

Hankit osaamista oppilaitoksessa ja oppilaitoksen oppimisympäristössä. Lisäksi hankit osaamista aina myös työpaikalla joko koulutus- tai oppisopimuksella sekä erilaisissa projekteissa ja opintokäynneillä. Opetusta ja ohjausta on tarjolla viitenä päivänä viikossa lähi-, verkko- ja hybridiopetuksena. Opiskelu on päätoimista ja se sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista opetusta ja ohjausta.

Oppimisen tuki on yksilö- ja ryhmäkohtaista opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Ohjaushenkilöstöllä tarkoitetaan opettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia ohjaajia.

Osaamisen osoittaminen

Osaaminen osoitetaan näytössä. Teet näytön työpaikalla aidoissa työtehtävissä. Tutkinnon osan osaamispisteet kirjautuvat suoritusmerkinnäksi vasta, kun näyttö on hyväksytysti suoritettu.

1.22. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen (108357)

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

1.22.1. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet
Opiskelija

- viestii suullisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- viestii kirjallisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa

Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Tekstien tuottaminen
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä yleiskielellä
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.2. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet saamen kielellä
Opiskelija

- viestii suullisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- viestii kirjallisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää kielitaitoaan tavoitteellisesti

Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Tekstien tuottaminen saamen kielellä
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä yleiskielellä
- hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.3. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet romanikielellä
Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti

- ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää kielitaitoaan tavoitteellisesti

Tekstien käyttäminen ja luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Tekstien tuottaminen romanikielellä
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä pääosin yleiskielellä
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.4. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet viittomakielellä
Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti

- ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää kielitaitoaan tavoitteellisesti

Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- tiivistää ydinasioita viitotun tekstin, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Viitottujen tekstien tuottaminen
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä viittomakielellä
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.5. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet suomen kielellä käyttäen tarvittaessa tulkkausta
Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti

- tietää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää suomen kielen taitoaan tavoitteellisesti

Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- tiivistää ydinasioita tulkatun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Tekstien tuottaminen
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä yleiskielellä
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.6. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet omalla äidinkielellä
Opiskelija

- viestii suullisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- viestii kirjallisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä

- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa

Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Tekstien tuottaminen omalla äidinkielellä
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä yleiskielellä
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.7. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä (VVAI26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet
Opiskelija

- viestii suullisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- viestii kirjallisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä

- toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
- käyttää selkeää ja ymmärrettävää kieltä
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää suomen kielen taitoaan tavoitteellisesti

Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi
Opiskelija

- tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita
- käyttää erilaisia tietolähteitä
- arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta
- käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa
- tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin

Tekstien tuottaminen
Opiskelija

- tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa tekstejä yleiskielellä
- hallitsee pääosin kielen perusrakenteet ja kirjoitetun kielen käytänteet
- käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.8. Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi (VVTK26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Erilaiset vuorovaikutustilanteet
Opiskelija

- käyttää ruotsin kieltä suullisissa vuorovaikutustilanteissa
- tuottaa kirjallisia viestejä ruotsin kielellä
- tulkitsee työelämään liittyviä ruotsinkielisiä tekstejä

Toisen kotimaisen kielen merkitys
Opiskelija

- ymmärtää ruotsin kielen taidon merkityksen työelämässä ja työelämässä toimimisessa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.9. Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä (VVVK26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielellinen ja kulttuurinen ympäristö
Opiskelija

- tuntee opiskelemansa kielen ja kulttuurin vaikutuksia vuorovaikutustilanteeseen
- ottaa huomioon kielen kulttuurisia erityispiirteitä vuorovaikutuksessaan

Erilaiset vuorovaikutustilanteet
Opiskelija

- käyttää vierasta kieltä suullisessa vuorovaikutuksessa
- käyttää vierasta kieltä kirjallisessa vuorovaikutuksessa
- tuottaa työelämän vuorovaikutustilanteissa tarvittavia erilaisia tekstejä
- käyttää viestinnässä kielen perusrakenteita ja asiatyyliä

Tiedon haku ja käyttö
Opiskelija

- hakee työelämään liittyvää vieraskielistä tietoa eri lähteistä ja arvioi tiedon luotettavuutta
- tulkitsee työelämään liittyviä vieraskielisiä tekstejä
- käyttää vieraskielistä tietoa työelämään tai opiskeluun liittyvissä tilanteissa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.10. Toiminta digitaalisessa ympäristössä (VVTD26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Digitaalisten laitteiden ja sovellusten valinta sekä vastuullinen käyttö
Opiskelija

- valitsee käyttötarkoitukseen soveltuvat digitaaliset laitteet ja sovellukset
- noudattaa säädöksiä ja ohjeita tietosuojasta ja tietoturvasta
- suojaa henkilökohtaisia tietojaan ja yksityisyyttään
- tunnistaa kyber- ja tietoturvauhkia

- osaa toimia roolinsa mukaisesti kyber- ja tietoturvauhkatilanteissa
- hakee tietoa ja arvioi kriittisesti sen luotettavuutta ja hyödynnettävyyttä
- käyttää tekstinkäsittelysovellusta
- käyttää taulukkolaskentasovellusta
- käyttää esitysgrafiikkasovellusta
- noudattaa tekijänoikeuksia tuottaessaan sisältöjä
- käsittelee ja järjestää tiedostoja sekä kansioita
- jakaa sisältöjä ja käsittelee jaettua tiedostoa
- tunnistaa generatiivisen tekoälyn toimintaperiaatteita, hyödyntämismahdollisuuksia ja riskejä
- tietää viestipalveluiden ja sosiaalisen median vastuullisen käytön tapoja
- tunnistaa digitaalisten laitteiden ja sovellusten käytön vaikutuksia terveyteen, hyvinvointiin ja yhteiskuntaan

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.11. Taide ja luova ilmaisu (VVTL26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Kulttuuri ja taide
Opiskelija

- tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja kansainvälisestä kulttuurista ja taiteesta
- käyttää kulttuurin ja taiteen eri muotoja hyvinvoinnin tukemisessa
- tekee tulkintoja ja kuvailee taidetta vuorovaikutuksessa muiden kanssa

Luova ilmaisu
Opiskelija

- tuntee luovan ilmaisun eri muotoja
- valitsee tilanteeseen sopivia luovan ilmaisun muotoja ja käyttää niitä yksin tai yhdessä muiden kanssa
- pohtii ja sanallistaa luovan ilmaisun prosessia

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.12. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.13. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen saamen kielellä
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.14. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen romanikielellä
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.15. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Suomalaisen viittomakielen ja viittomakielisen kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu viittomakielisen kirjallisuuden eri lajeihin

- katsoo ja analysoi viittomakielisiä tekstejä

Erilaisten viitottujen tekstien tulkitseminen ja tuottaminen
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee viitottuja tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta viitotusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan viitottuja tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.16. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen käyttäen tarvittaessa tulkkausta ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.17. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen omalla äidinkielellä
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.18. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä (VVAI26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen
Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkitystä
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee suomenkielistä kirjallisuutta

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen
Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.19. Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi (VVTK26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Toisella kotimaisella kielellä viestiminen työelämän vuorovaikutustilanteissa
Opiskelija

- selviytyy päivittäisissä työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- ilmaisee itseään tilanteen mukaan käyttäen ruotsin kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja
- tuottaa alaansa liittyviä tekstejä

- valikoi ja hyödyntää erilaisia tietolähteitä toisella kotimaisella kielellä

Kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen ymmärtäminen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa
Opiskelija

- ymmärtää ja huomioi ruotsin kielen aseman kansalliskielenä ja sen merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa
- ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.20. Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä (VVVK26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Vieraalla kielellä viestiminen työelämän tilanteissa
Opiskelija

- selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista
- ilmaisee itseään tilanteen edellyttämällä tavalla

Aktiivisena kansalaisena toimiminen vieraskielisissä yhteyksissä
Opiskelija

- toimii aktiivisena kansalaisena vierasta kieltä käyttäen
- viestii vieraalla kielellä työssä ja arkielämässä ymmärtäen oikeutensa ja velvollisuutensa
- ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.21. Toiminta digitaalisessa ympäristössä (VVTD26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Digitaalisten ympäristöjen ja sovelluksien hyödyntäminen
Opiskelija

- tunnistaa työnsä kannalta keskeisiä verkkoyhteisöjä
- hyödyntää yhteisöllisen työskentelyn alustoja ja palveluita
- rakentaa ammatillista verkkoidentiteettiään

Digitaalisten sisältöjen tuottaminen ja jakaminen
Opiskelija

- tuottaa ja jakaa vastuullisesti digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa
- käyttää tai muokkaa sisältöjä huomioiden käyttö ja tekijänoikeudet

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.22.22. Taide ja luova ilmaisu (VVTL26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Tiedon havainnointi ja kerääminen kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä

Opiskelija

- havainnoi kulttuuriympäristöään
- kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta

Teoksen, tuotteen tai palvelun toteutuksen suunnitteleminen ja kokeileminen luovan ilmaisun keinoin
Opiskelija

- suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja
- kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.23. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen (108356)

1.23.1. Matematiikka ja matematiikan soveltaminen (MLMA26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Matematiikka työ- ja arkielämässä
Opiskelija

- laskee peruslaskutoimitukset kokonais-, desimaali- ja murtoluvuilla
- laskee prosenttilaskuja
- tekee talousmatematiikan laskelmia tuloista, menoista, koroista, lainoista ja veroista
- toteuttaa mittayksiköiden muunnoksia
- ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälöitä
- laskee tavanomaisimpia pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia
- laskee mittakaavaan liittyviä laskutoimituksia
- hyödyntää suorakulmaisen kolmion geometriaa käytännön ongelmien ratkaisemisessa
- tunnistaa matematiikan merkityksen työvälineenä ja arkielämässä

Looginen päättelykyky, matemaattiset menetelmät ja apuvälineiden käyttö
Opiskelija

- mallintaa yksinkertaisia ongelmia ensimmäisen asteen yhtälöillä ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöillä, ratkaisee ne ja tulkitsee saatuja tuloksia
- käyttää laskinta, taulukkolaskentaohjelmaa ja muita apuvälineitä ongelmien ratkaisemiseen
- käyttää taulukoista ja kuvaajista saatavaa tietoa ongelmien ratkaisemisessa
- käsittelee ja havainnollistaa tilastollisia aineistoja
- määrittää keskiarvon, moodin ja mediaanin tilastollisista aineistoista ja tulkitsee tunnuslukuja
- havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia

Tulosten arviointi
Opiskelija

- varmistaa laskelmien oikeellisuuden
- varmistaa tuloksen tarkoituksenmukaisen yksikön ja oikean suuruusluokan
- arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.23.2. Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen (MLFK26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Fysiikan käsitteet ja suureet sekä laskutoimitukset
Opiskelija

- kuvaa ja perustelee fysiikan ilmiöitä, liikettä, voimaa, energiaa, lämpöä ja sähköä, keskeisillä käsitteillä
- yhdistää tavanomaiset fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa

- ratkaisee yksinkertaisia tasaiseen liikkeeseen ja energiaan liittyviä laskutehtäviä

Kemian käsitteet ja suureet sekä laskutoimitukset
Opiskelija

- kuvaa ja perustelee kemian ilmiöitä, alkuaineita ja yhdisteitä, seoksia, kemiallisia reaktioita ja sidoksia, hapettumista ja pelkistymistä sekä happoja ja emäksiä, keskeisillä käsitteillä
- yhdistää tavanomaiset kemian ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa
- tuntee ainemäärän käsitteenä
- ratkaisee pitoisuuteen liittyviä laskutehtäviä

Fysiikka ja kemia työ- ja arkielämässä
Opiskelija

- tunnistaa, mihin fysiikkaa ja kemiaa tarvitaan työ- ja arkielämässä
- tunnistaa, mitä fysiikan lainalaisuuksia ja turvallisuusnäkökohtia tulisi ottaa huomioon työ- ja arkielämässä
- ottaa huomioon työ- ja arkielämässä käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit
- tunnistaa ilmiöiden ja aineiden ympäristövaikutuksia
- hyödyntää kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteita
- käsittelee kemiallisia aineita vaarantamatta omaa, muiden tai ympäristön turvallisuutta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.23.3. Matematiikka ja matematiikan soveltaminen (MLMA26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen päättelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla
Opiskelija

- hyödyntää toisen asteen yhtälöitä, yhtälöpareja, taulukoita ja kuvaajia matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa
- tunnistaa eksponentiaalisen mallin ja ratkaisee yksinkertaisen eksponenttiyhtälön

- hyödyntää suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa

Matemaattisen tiedon hankinta, ryhmittely ja tulkinta
Opiskelija

- käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä matemaattisen tiedon tunnistamiseen ja vertailuun
- tunnistaa normaalijakauman käsitteen ja graafisen esityksen
- kerää, ryhmittelee ja analysoi taulukoitua ja graafista tietoa eri lähteistä

Informaation tuottaminen tilastoaineistosta ja todennäköisyyksien laskenta
Opiskelija

- tuottaa ja tulkitsee tilastoaineistosta keskiluvut ja keskihajonnan sekä diskreetin jakauman odotusarvon
- tunnistaa todennäköisyyslaskennan merkityksen ja laskee todennäköisyyksiä

Ratkaisujen oikeellisuuden ja tulosten suurusluokan arviointi
Opiskelija

- varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden
- päättelee matemaattisten ratkaisujen tuloksen suuruusluokan

Talousmatematiikan soveltaminen
Opiskelija

- tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja
- tekee kustannus- ja kannattavuusvertailujen pohjalta johtopäätöksiä.

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.23.4. Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen (MLFK26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Fysikaalisiin ja kemiallisiin ilmiöihin liittyvien kokeellisten mittausten tekeminen ja havainnointi
Opiskelija

- tekee kokeellisia mittauksia ja havainnoi mekaniikan ja energian ilmiöitä ja niiden lainalaisuuksia käyttäen soveltuvia menetelmiä ja välineitä

- tekee kokeellisia mittauksia ja havainnoi happoihin ja emäksiin, hapettumiseen ja pelkistymiseen sekä orgaaniseen kemiaan liittyviä kemiallisia ilmiöitä ja niiden lainalaisuuksia käyttäen soveltuvia menetelmiä ja välineitä

Kokeellisten mittaustulosten käsittely ja havaintojen analysointi
Opiskelija

- esittää keskeiset mittaustulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä
- käsittelee mittaustuloksia matemaattisilla menetelmillä ja mallintaa havaitsemiaan ilmiöitä
- määrittelee mahdollisia mittaustulosten virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen tarkoituksenmukaisella tarkkuudella
- arvioi mittaustulosten luotettavuutta
- tekee mittaustuloksista johtopäätöksiä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen (108358)

1.24.1. Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen (YTYK26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Yhteiskunnassa toimiminen
Opiskelija

- tuntee demokratian toimintaperiaatteita

- tuntee kansalaisen perus- ja ihmisoikeudet sekä velvollisuudet
- tuntee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita
- tuntee yhteiskunnan keskeisiä peruspalveluja, milloin niitä tarvitaan ja miten niissä voi asioida
- tietää kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksia paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti
- tietää, miten varautua ja toimia yhteiskunnan häiriötilanteissa
- tuntee tapoja edistää omaa ja muiden turvallisuutta eri toimintaympäristöissä

Talousosaaminen
Opiskelija

- tuntee julkisen talouden toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä
- tunnistaa oikeutensa ja velvollisuutensa vastuullisena kuluttajana
- tunnistaa ja osaa ennakoida talouteen vaikuttavia tekijöitä ja riskejä eri elämänvaiheissa
- vertailee erilaisia säästämis-, sijoitus- ja rahoitusvaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi tai hankinnan tekemiseksi

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.2. Työelämässä toimiminen (YTTT26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Työmarkkinat
Opiskelija

- tuntee työmarkkinoiden nykytilaa ja kehityssuuntia
- tuntee alan työllistymismahdollisuuksia
- tuntee työmarkkinajärjestelmän toimintaa
- tuntee työttömyysturvan ja eläkkeen kertymisen periaatteita

Työehdot ja työsopimus
Opiskelija

- tuntee keskeistä työlainsäädäntöä
- tuntee työnantajan oikeuksia ja velvollisuuksia
- tuntee työntekijän oikeuksia ja velvollisuuksia
- tietää työsopimuksessa sovittavia keskeisiä asioita ja niiden perusteita
- tietää periaatteet, joiden mukaan palkka muodostuu

Työsuojelu ja turvallinen työyhteisö
Opiskelija

- tuntee työntekijöiden ja työnantajan yhteistoiminnan periaatteita
- tietää tapoja edistää yhteisöllisyyttä ja turvallista ilmapiiriä
- osaa tunnistaa kiusaamista, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa
- tietää toimintatavat kiusaamis-, häirintä-, syrjintä- ja väkivaltatilanteissa
- tietää, miten toimia akuuteissa tapaturmissa ja henkeä uhkaavissa tilanteissa

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.3. Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet (YTOU26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Itsetuntemus ja osaamisidentiteetti
Opiskelija

- tiedostaa omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä
- tunnistaa ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan ja mahdollisuuksiaan
- tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan
- tekee näkyväksi omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan

- tietää oppimiseen vaikuttavia tekijöitä sekä opiskelustrategioita ja -tekniikoita
- tunnistaa itselleen sopivia tapoja oppia

Työllistyminen ja jatko-opinnot osana urasuunnittelua
Opiskelija

- käyttää erilaisia tietolähteitä ja ohjauspalveluja urasuunnittelussa
- arvioi sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi
- laatii työnhaun dokumentteja
- valmistautuu työhaastatteluun
- tunnistaa elinikäisen oppimisen merkityksen muuttuvassa työelämässä ja yhteiskunnassa
- tunnistaa toimintatapojaan muuttuvissa tilanteissa ja löytää keinoja varautua muutoksiin

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.4. Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta (YTYY26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Yrittäjämäinen toimintatapa
Opiskelija

- tunnistaa yrittäjämäistä toimintaa työskentelyssään
- ymmärtää asiakaslähtöisyyden merkityksen organisaation toiminnassa
- ymmärtää vastuunsa ja oman toimintansa merkityksen organisaation toiminnassa

Yritystoiminta
Opiskelija

- tietää yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa
- tunnistaa yrittämisen muotoja
- ideoi oman liikeidean tai tunnistaa liikeideoita
- arvioi liikeidean toteuttamisen taloudellisia edellytyksiä
- tuntee yrityksen perustamista tukevia keskeisiä palveluja ja tietolähteitä
- tunnistaa yritystoiminnan mahdollisuuksia ja riskejä
- tunnistaa verkostoitumisen merkityksen yritystoiminnassa
- arvioi omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.5. Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen (YTLTTH26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Liikunta ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen
Opiskelija

- ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä
- edistää opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan liikkumalla monipuolisesti itselleen sopivilla tavoilla

Terveystieto ja terveyden edistäminen
Opiskelija

- tuntee tutkittuun tietoon perustuvia suosituksia ja ohjeita terveyttä edistävistä elintavoista
- ymmärtää terveyttä edistävien elintapojen vaikutuksia työkykyyn ja hyvinvointiin
- arvioi käyttämänsä terveyttä edistävän tiedon luotettavuutta

Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen
Opiskelija

- tuntee terveyttä, työkykyä ja hyvinvointia tukevia palveluja
- tunnistaa vahvuuksiaan, mahdollisuuksiaan ja motiivejaan kokonaisvaltaisen työkyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi
- tunnistaa keinoja vahvistaa ja ylläpitää omia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia voimavarojaan
- tunnistaa keinoja palautua fyysisestä ja psyykkisestä rasituksesta
- huomioi ergonomian osatekijöitä toiminnassaan
- arvioi omaa kokonaiskuormitustaan ja ennaltaehkäisee kuormittumista
- edistää toiminnallaan toimintaympäristönsä turvallisuutta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.6. Kestävän kehityksen edistäminen (YTKK26)

Perusteen sisältö

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Kestävän kehityksen lähtökohdat
Opiskelija

- tunnistaa planetaariset rajat
- hahmottaa ympäristömuutosten vaikutuksia yhteisöjen ja yksilöiden hyvinvointiin
- tietää, mitä ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tarkoittavat ja miten ne liittyvät toisiinsa

- tunnistaa ympäristöön ja kestävyyteen liittyviä tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta

Kestävä tulevaisuus
Opiskelija

- ymmärtää hiilineutraaliuden ja kiertotalouden periaatteita
- tietää keinoja kestävän tulevaisuuden edistämiseksi
- selvittää omaa hiilijalanjälkeään ja arvioi mahdollisuuksia sen pienentämiseen

Kestävän kehityksen eettiset näkökulmat
Opiskelija

- ymmärtää erilaisten valintojen ja ratkaisujen taustalla olevia arvoja ja eettisiä periaatteita
- tekee eettisiä ja kestävyyttä tukevia valintoja

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.7. Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen (YTYK26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen
Opiskelija

- hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista
- seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa
- osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen

Alan yhteiskunnallisen merkityksen arvioiminen
Opiskelija

- seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua
- arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä

Kansantalouden perusasiat ja keskeiset toimijat
Opiskelija

- seuraa taloutta koskevaa uutisointia
- tunnistaa yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen kehityksen merkityksen yleisesti ja oman alan työpaikkoihin ja työllistymiseen
- ymmärtää kansantalouden perusasiat, -käsitteet ja keskeiset toimijat

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.8. Työelämässä toimiminen (YTTT26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Työyhteisön jäsenenä toimiminen
Opiskelija

- tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä
- työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti
- noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan

Työelämän erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa toimiminen
Opiskelija

- toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa
- kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti
- toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävänsä ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti
- käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi

Alan työtehtävien selvittäminen kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla
Opiskelija

- etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla
- löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.9. Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen (YTLTTH26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla
Opiskelija

- seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista

- soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja
- arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä

Oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen
Opiskelija

- toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

1.24.10. Kestävän kehityksen edistäminen (YTKK26)

Perusteen sisältö

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Kestävän kehityksen arviointi
Opiskelija

- perehtyy työpaikan tai alan toimintaan kestävän kehityksen näkökulmista
- arvioi työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavia tekijöitä
- tekee ehdotuksia kestävän kehityksen kehittämiskohteista.

Kestävän kehityksen toimintatapojen suunnittelu
Opiskelija

- määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen työpaikallaan tai alallaan
- valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat
- aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit
- suunnittelee tarvittavan yhteistyön.

Kestävän kehityksen aktiivisena toimijana toimiminen
Opiskelija

- toteuttaa kestävän kehityksen toimintatapoja työpaikallaan tai alallaan
- toimii kestävän kehityksen esimerkkinä ja kannustaa muita kestävän kehityksen toimintaan
- viestii toimintatapojen muutostarpeista.

Kestävän kehityksen toiminnan onnistumisen arvioiminen
Opiskelija

- arvioi toimintatapojen tai tuotosten muuttumista työpaikallaan tai alallaan
- esittää kehittämistarpeita kestävän kehityksen edistämiseen tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämisehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi